

PREOȚI GRECO-CATOLICI

Dumitru Sălăgean, prepozitul Episcopiei Române Unite a Lugojului, născut în 29 octombrie 1913 în comuna Vișinei, județul Mureș, din părinții Ioan și Maria - fiind al optulea copil - a făcut școala primară în Vișinei și Sărmaș, primele două clase de liceu la Sărmaș, clasele III-V la Liceul "Al. Odobescu" din Bistrița, iar clasele VI-VIII la Liceul "Sf. Vasile" din Blaj. A trecut apoi la Academia Teologică din Blaj, pe care a absolvit-o în 1936, când a fost hirotonit preot celib, la 8 martie 1936. Acesta a fost idealul său.

Imediat i s-a dat spre păstorire parohia Bucium, județul Făgăraș, unde a activat trei ani. În 2 februarie 1939 a fost numit paroh în Copăcel - Făgăraș activând aici până în 1947, când a pornit spre Mănăstirea Bixad, trecând prin Lugoj, unde se vorbea deja că Biserica Greco-Catolică va fi desființată. A rămas aici până în 1950.

"În noaptea de 19 iulie 1950 - mărturisește părintele - am fost ridicat de la locuința mea din strada Ioan Popovici Bănățeanu, de către patru persoane și am fost dus la Securitatea din Lugoj. Acolo mă aștepta maiorul Kling, șeful Securității. Toată noaptea am fost anchetat, iar dimineața am fost dus într-o celulă fără lumină, unde am stat în întuneric permanent până în 16 octombrie 1950, când am fost transferat la Penitenciar, într-o cameră cu mai multe persoane. Notez că cele trei luni petrecute la Securitate, am fost singur în celulă, că drept pat am avut câteva scânduri; n-am avut saltea, nici pernă, nici cu ce să mă acopăr. Un soldat care ne păzea mi-a adus un lemn rotund pe care-l puneam sub gât, în loc de pernă.

În data de 15 februarie 1951, am fost transportați la București la Ministerul de Interne și închiși la subsol, într-o sală care servea de baie. Acolo erau grătare pe jos. Ni s-a dat câte o saltea cu paie celor șase persoane care eram închise în acea celulă, dar imediat am fost scoși cu saltelele pe coridor, pentru ca doi ofițeri să poată face baie acolo. Când am fost introduși din nou, pe sub grătare curgea apa; în rest nu se vedea nimic din cauza aburilor.

După zece zile am fost transportați cu o mașină la Sighetu-Marmației la penitenciar, unde am rămas până în anul 1955, aprilie 24, când ne-au dus la Jilava pentru două săptămâni și, de acolo, la Securitatea din Timișoara, unde am fost din nou anchetați. Urma să fim judecați când, la 27 septembrie 1955, la intervenția O.N.U., am fost eliberați. Pentru că nu am fost judecați, Ministerul de Interne mi-a dat o adeverință pe baza căreia timpul stat în închisoare mi s-a socotit vechime în câmpul muncii. (...)

Când m-am eliberat din închisoare, am intrat ca funcționar la întreprinderea de Construcții Montaj, unde am funcționat până în 1959, când s-a desființat, iar eu am trecut contabil la Cooperativa "Munca" din Lugoj. Acolo am rămas până la pensionare, în 1. XI. 1975.

De atunci sunt pensionar și trăiesc viața mea preotească cu un program de rugăciune și meditație; merg la biserica catolică, iar acasă celebraz zilnic Sfânta Liturghie. Locuiesc în aceeași casă cu Prea Sfințitul Ioan Ploscaru. Tot cu noi a locuit și părintele dr. Vasile Tiut, care a murit la 25 martie 1983.

Sunt fericit că am suferit pentru credința mea catolică și rog pe Bunul Dumnezeu să-mi ia în considerare aceste sacrificii la Judecata din urmă." - Lugoj, 31. VIII. 1987

P.S. Astăzi părintele Dumitru Sălăgean este prepozitul Capitulului canonical al catedralei române unite din Lugoj și, în ciuda bătrâneții, activează cu spor și cu multă râvnă.

Preotul **Gheorghe Sălăjan** din parohia Valea lui Mihai, a fost arestat de securitate la 28 octombrie 1948. În 1952 se afla încă în detenție.

Părintele **Alexandru Săsăran**, născut în 1926, terminase doar doi ani de studii teologice în 1948; a fost hirotonit preot de către episcopul Ioan Dragomir, în clandestinitate, în 1952. Arestat și închis în 1956, a stat la Gherla în aceeași celulă cu părintele Alexandru Rațiu, până în 1959, când au fost trimiși în lagărul de muncă. Fiind bolnav de ulcer, mâncarea din închisoare i-a agravat mult boala.

După ce și-a executat pedeapsa de cinci ani de închisoare, a lucrat la o bibliotecă din Baia Mare. A murit în 1975.

Iosif Sângeorzan, vicar foraneu al Gherlei, arestat în 1948 și în 1956, a fost condamnat de Tribunalul Militar Cluj la ani grei de închisoare pentru că nu a renunțat la credința sa catolică.

Părintele **Lazăr Sângeorzan**, protopop al Rodnei Vechi, județul Bistrița-Năsăud, a fost condamnat la ani grei de închisoare, pentru refuzul de a-și părăsi credința. Eliberat în 1964, a desfășurat sub regimul comunist o activitate pastorală clandestină bogată și curajoasă și a întreținut o corespondență cu episcopul cardinal dr. Iuliu Hossu, pentru care a suferit ani grei prin temnițele comuniste.

S-a stins din viață în casa fiicei sale, medic la Bacău, și a fost înmormântat într-o criptă din Cimitirul parohiei romano-catolice din Mărgineni, Bacău, în 1981, după o viață trăită în sfințenie.

Leon Sârbu, canonic, profesor de Teologie la Blaj, arestat în 1948, a trecut prin închisorile de la Sibiu și Aiud. A fost eliberat în 1964.

Părintele **Seiceanu** din Secășel, comuna Ohaba, județul Alba, a petrecut zece ani ascuns sub pământ pentru a nu fi prins de Securitate. În 8 martie 1984, când a luat parte la o Sfântă Liturghie celebrată de părintele Lupea, împreună cu o mulțime de credincioși, părintele Seiceanu era aproape orb din cauza întunericii în care a stat atâta vreme.

Până unde poate ajunge suferința unor oameni nevinovați, când prejudecățile, pasiunile și ura întunecă mințile altora...

Fost paroh din Salonta Mare, județul Bihor, părintele Silaghi a fost închis¹ împreună cu soția sa, rămânând trei copii între 15 și 18 ani, fără nici un sprijin; mai mult, au fost scoși din locuință. Ca să-i întrețină pe cei doi frați mai mici, Maria Aurora - sora mai mare - a fost nevoită să găsească un loc de muncă, dar rareori rămânea mai mult de două - trei săptămâni undeva, pentru că, aflându-se de soarta părinților, era imediat dată afară.

Preotul **Trandafir Silvășan**, născut la 12 noiembrie 1925, absolvent al Academiei Teologice din Blaj - unde l-a avut coleg pe actualul episcop greco-catolic al Clujului, George Guțiu - hirotonit în 1948 de către P.S. Ioan Bălan pentru parohia Ghelari, a fost arestat în același an pentru că a refuzat să semneze trecerea la ortodoxie. Închis la Caransebeș, apoi la Capu Midia, trecând prin Ghencea, a ieșit din închisoare în toamna anului 1952. La Canal a lucrat în aceeași brigadă cu Corneliu Coposu. Dintre preoții cu care a fost închis și-l amintește pe părintele Titus Mălai.

Când l-au arestat, soția sa era însărcinată. La ieșirea din închisoare, și-a cunoscut propriul copil ce avea deja patru ani. Eliberat din închisoare, a fost nevoit să lucreze în mină pentru a-și întreține familia.

Preotul **Valeriu Sima** - din Podeni, Cluj, s-a născut la 25 octombrie 1919 în comuna Vișagu, sub poalele Vlădeșei, din părinții Victor - notar, și Otilia. Studiile primare le face în Mesteacănu, județul Sălaj. A urmat apoi Liceul "Simion Bărnuțiu" din Șimleu Silvaniei, iar după obținerea diplomei de bacalaureat, Academia Teologică Română Unită din Blaj, pe care a absolvit-o în 1932. Căsătorindu-se, a fost hirotonit preot în 22 decembrie 1932 de către episcopul dr. Iuliu Hossu și numit preot în Peceiu, județul Sălaj (1933-1936), apoi mutat în Nușfalău - Sălaj (1 septembrie 1936 - 31 martie 1937), iar de aici, paroh în Mesteacănu - Sălaj, unde a funcționat ca preot până la 11 iunie 1951, când a fost arestat de Securitate.

Fiind forțat de primar și de șeful de post din Mesteacănu, a semnat trecerea la Ortodoxie, dar a refuzat să concelebreze cu preotul călugăr Iulian Ilie Bolchiș adus de la Mănăstirea din Alba Iulia. Pârât de Petru Pop, protopopul ortodox al Huedinului, că face instigare publică contra regimului, a fost arestat la 11 iunie 1951, dus la Securitatea din Huedin și de acolo, la cea din Cluj; Tribunalul Militar Cluj l-a condamnat la cinci ani de muncă silnică și cinci ani de degradare civică. Martor al acuzării a fost protopopul, numit mai sus.

Părintele Valeriu Sima a fost condamnat, fiind dus trei săptămâni la "închisoarea mormânt" Jilava, de aici la Poarta Albă, apoi în colonia de muncă Peninsula, fiind încadrat în Brigada F 2, a preoților, la săpat și la sfărâmat piatră.

Deținuții erau repartizați pe profesii, sub comanda unor brigadieri cu "creierul spălat" la Pitești. Brigadierul său a fost studentul Viorel Burculeț. Când în 18 iunie 1953 au fost întrerupte lucrările Canalului Dunăre - Marea Neagră, părintele Sima a fost transferat pe șantierul stadionului Constanța,

¹ Aflăm de la doamna Maria Aurora Silaghi, fiica preotului.

apoi readus la Poarta Albă ca muncitor într-o fermă horticola, în timp ce deținuții apti de muncă grea au fost trimiși la minele de plumb de la Cavnic -Maramureș.

În tot acest timp, cei din familia sa au ajuns muritori de foame, fapt pentru care fiul Mircea a fost nevoit să părăsească studiile secundare, și să se angajeze ca muncitor pe șantierul din Poeni, Cluj, iar fiica Dorina ca funcționară la mina Sărmășag - Bihor.

Părintele a fost eliberat în 9 noiembrie 1955 și s-a reîntors la Mesteacăn, devenind agricultor.

După puțin timp i s-a înscenat un proces, fiind acuzat că deține arme; a fost arestat, judecat și condamnat de Tribunalul Militar Cluj în 29 martie 1957. Închis la Penitenciarul din Gherla apoi la Aiud, a fost eliberat la 9 noiembrie 1961.

Reîntors acasă, a fost angajat cu mare greu dispecer la Autobaza Huedin, apoi preot în Mărgău din 15 martie 1963, deoarece a acceptat să treacă la ortodocși. Aici a păstorit 11 ani, timp în care a scris "Monografia școlii din Mărgău"și "Istoricul parohiei Mărgău".

În 1972, "credincioșii" comuniști din Mărgău l-au obligat să părăsească localitatea, ceea ce a și făcut, mutându-se la Poeni - Cluj, unde a rămas până la pensionare. Aici a luat legătura cu unii preoți greco-catolici clandestini și a rupt orice legătură cu ierarhia bisericească ortodoxă.

Imediat după 22 decembrie 1989, a făcut o mărturisire publică de credință și a servit, împreună cu preoții greco-catolici, la Sfintele Liturghii din piața Clujului și pe sate, unde a fost trimis de superiorii bisericești.

Preotul **Ioan Socol** din județul Timiș a fost închis timp de cinci ani în închisorile comuniste.

Părintele **Ioan Soran**, canonic onorar, și fiul său, Felician Soran, din Roșiori, județul Satu Mare, au fost închiși amândoi în octombrie 1948 la Penitenciarul din Satu Mare, fiindcă au refuzat să treacă la Ortodoxie și au făcut pastorație clandestină. Felician a fost înainte bătut la Securitatea Satu Mare.

Deși venerabilul canonic onorific Ioan Soran era suferind, nu a cedat nici o clipă la amenințările securiștilor; împreună cu fiul său și cu unul dintre scriitorii acestor rânduri a fost închis în Penitenciarul din Satu Mare. După aproape doi ani de detenție, sunt lăsați acasă cu domiciliu obligatoriu.

Părintele Ioan Soran s-a stins din viață prin 1952. Părintele Felician Soran a plecat pe drumul veșniciei în 1991, fiind înmormântat la Baia Mare. În viață a fost secondat de o soție profund creștină, curajoasă româncă, și de fiul său, Alexandru, astăzi profesor universitar în București.

Gavril Stan, canonic profesor de Teologie la Oradea, a fost condamnat la 6 iulie 1953, pentru credința sa greco-catolică.

Preotul **Stanislav** a fost întemnițat pentru credința sa.

Preotul protopop **Valeriu Stoian**, numit paroh la Mediaș în 1937, a slujit acolo până la moartea sa, în 1994. Chemat în octombrie 1948 la Securitatea Mediaș să treacă la ortodocși, a refuzat categoric, fapt pentru care a fost arestat și eliberat de mai multe ori, cu condiția să se încadreze în muncă. Angajarea însă i se refuza de fiecare dată. Pentru pastorație clandestină a fost din nou arestat și, împreună cu alți preoți greco-catolici, dus la închisoarea din Sibiu. După ancheta care a durat trei luni, au fost transferați la Penitenciarul Tribunalului Militar și, după alte trei luni de anchetă, condamnați la diferite pedepse de la patru la șapte ani de închisoare corecțională. Având cinci copii minori, i s-a dat pedeapsa cea mai mică, de patru ani.

De la Jilava, a fost repartizat la Canalul Dunăre - Marea Neagră. A executat trei ani și jumătate, în coloniile de la Poarta Albă, Galeș, Stadionul Constanța

Eliberat la 7 octombrie 1955, s-a întors acasă, unde a aflat că soția sa Lidia Maria Axente (strănepoata lui Axente Sever) murise; fiul cel mai mic - copil de vârstă fragedă când tatăl său a fost închis - îl privea acum ca pe un străin.

Părintele Valeriu Stoian își amintește cu drag de venerabilii preoți greco-catolici cunoscuți în prigoană: preotul Aron din Sibiu, preotul Crețu din Aiud, preotul Radu din Sebeș - Alba, preotul Iosif Pop din Târgu Mureș, preotul canonic Onofrei Pompei din Sibiu. Își amintește de asemenea de mulți preoți romano-catolici din Moldova, în frunte cu episcopul lor I. Duma, de preotul dr. Dumitru Lucaciu și de preotul greco-catolic dr. Titus Mălai, cu care a « împărțit pâinea, foamea, frigul, munca istovitoare, piciul, bolile, tristețea, spitalul, speranța".²

² Unirea",nr.4/1994, Blaj

Romulus Stoica, parohul al Hațegului, arestat în 1949, a semnat trecerea la Ortodoxie sub presiune, în închisoare, dar o dată eliberat, i-a adus la cunoștință episcopului Ioan Bălan, prin curieri clandestini, că-și retractează semnătura și că nu celebrează împreună cu preoții ortodocși.

Coriolan Suci, preot și istoric din Blaj, a fost închis în temnițele comuniste.

Preotul **Nicolae Suci** a fost deținut politic, sub acuzația de simpatizant al partidului "Totul pentru țară".

Preotul **Valer Suci** a fost deținut politic.

Părintele dr. **Gheorghe Surdu**, directorul Misiunii Greco-Catolice Române din Paris, s-a născut în localitatea Boian - Târnavă Mică, în 1914. A făcut studiile liceale la Blaj, iar cele universitare teologice la Strasbourg, încheindu-le cu teza: "L'Eglise corps du Christ, d'après Saint Augustin".

Sprijinit de cardinalul Suhard al Parisului, a organizat "Societatea Bisericii Române Unite cu Roma" și a cumpărat clădirea de pe Rue Ribera 38, de la ambasadorul din Haiti, unde a fondat și deschis în octombrie 1946 Misiunea Greco-Catolică Română. Aici a primit la început 12 studenți, majoritatea sosiți din țară: fiul inginerului Gherman, al doctorului Missirliu, al preotului ortodox Tincoca, Titus Bărbulescu, Dan C. Giurescu, evreul Latea, și trei greco-catolici: medicul Ghiță Pâclișanu, Aurel Berghezan și inginerul Liviu Marcu. În toți anii care au urmat, Misiunea Greco-Catolică Română din Paris a fost adăpost unui mare număr de români refugiați din țara ocupată de sovietici.

În 1 martie 1947, după ce i-a vizitat pe ierarhii greco-catolici și pe protopopul prof. dr. Tit Liviu Chinezu la București, s-a pregătit să se reîntoarcă la Paris, dar la aeroport i s-a confiscat pașaportul.

S-a dus la Ștefan Voitec, Ministrul Educației Naționale - fost membru, împreună cu el, în delegația română la Conferința de Pace de la Paris - care însă l-a primit rece și, în urma unei convorbiri telefonice cu Avram Bunaciu -secretarul general al Ministerului de Interne, nici nu i-a întins mâna la plecare. S-a reîntors acasă la Boian, de unde a fost arestat în 2 august 1947 de trei securiști, dus noaptea la Mediaș și de aici, la Sibiu, apoi la Ministerul de Interne pentru anchetă. Datorită unei audiențe avute la Iuliu Maniu, a fost acuzat de implicare în arestarea din iunie 1947 a unor fruntași țărăniști la Tămădău. Trimis la Văcărești, apoi la Jilava și la Pitești, este din nou adus la Văcărești și de acolo la Ministerul de Interne. După doi ani, pe 9 aprilie, i-au dat drumul acasă.

Reîntors la Boian, în casa părintească, a lucrat la câmp. După doi ani l-a cercetat un securist care i-a propus o catedră de Limba franceză la un liceu din Brașov, desigur, pentru a-l putea urmări mai ușor.

În 1957, fiind arestat părintele François de la capela franceză din București și întrebat ce alți preoți români a mai cunoscut, toți cei opt pe care i-a numit -între care P.S. Ioan Ploscaru, părintele Zenovie Pâclișanu și părintele Surdu - au fost arestați, duși la Ministerul de Interne și anchetați mereu, din martie până în octombrie.

Părintele Surdu a fost dus în fața lui Nicolski, șeful Securității: « Domnule Surdu, ne-am dat seama că ții foarte mult la mama dumitale. Mâine te duci acasă. » - i-a spus Nicolski. «Foarte bine, nici nu trebuia să mă arestați. » - a răspuns părintele. Nicolski a scos o hârtie și i-a întins-o. « Ce să fac cu ea? » - a întrebat părintele. « Scrie că îți abandonezi credința; treci la ortodocși sau rămâi fără credință ». « Nu pot face asta ». « Cum, ții mai mult la Papă decât la mama dumitale? ». « Țin la amândoi ». « Du-te jos tâlharule, am știut că ești trădător! »

În 18 octombrie au fost duși la Tribunalul Militar și condamnați la opt ani pentru înaltă trădare. Părintele François, care a paralizat în timpul anchetei, a fost condamnat la trei ani, cu expulzare.

« Eu veneam de la țară - își amintește părintele Surdu - de la aer curat; eram sănătos și puternic. După trei ani și jumătate la Jilava, nu mai puteam umbla. M-au trimis la Dej, unde am întâlnit mulți preoți. Între ei se aflau și Mgrs. Todea, Ploscaru, romano-catolicii Mgrs. Schubert, Menges ș.a.

Când s-a apropiat vremea eliberării politicilor, au venit securiștii la noi, spunându-ne că s-a schimbat lumea, că o să ne dea drumul acasă. Trebuie subliniat că Prea Sfințitul Todea, împreună cu noi toți, suntem de acord să ieșim afară, dar să recunoașteți că ne-ați condamnat fără să fim vinovați, iar dacă nu, stăm aici, murim în închisoare. Ne-au trimis la Gherla și încet-încet, ne-au scos afară.

Am ieșit în cârje, în 1963; aveam 45 de kg. Ajuns acasă, n-am mai găsit-o pe mama care decedase în 1958. Am fost internat în spital la Mediaș, apoi la Fizioterapie la Sibiu. Acolo, un doctor foarte bun, Diaconescu, m-a îngrijit și m-a asigurat că mă voi întoarce acasă fără baston. »

Reîntors la Boian, a găsit casa părintească pustie; s-a dus la Mediaș pentru a locui la un nepot de frate, însă primarul orașului, Vasile Munteanu, l-a trimis la Boian să facă agricultură. Din acest motiv s-a prezentat la Securitate, unde a făcut cerere comandantului din Mediaș: "Domnule comandant, vă rog să binevoiți a mă trimite la închisoare. Acolo avem tot confortul, nu ne lipsește decât moartea." După o scurtă convorbire telefonică cu primarul Munteanu, părintele Surdu a primit buletin pentru a locui în orașul Mediaș. A fost angajat ca muncitor necalificat la T.R.C.L. - Mediaș, dându-i-se ca sarcină păstrarea arhivei și cumpărarea de rechizite, iar mai târziu, traducerea de acte în limba franceză.

Pentru că a primit de la Menges "Viața Mgr. Schubert" în limba germană, pe care a citi-o într-o noapte, a fost percheziționat de Securitate, acuzat că are relații cu străinătatea și face spionaj în slujba nemților, dus la Securitatea din Sibiu și, până la urmă, găsit nevinovat, a fost lăsat acasă.

Angajat la *Automecanica*, a fost numit secretar al șefului întreținerii uzinei, serviciu din care s-a pensionat în 1977, după care a devenit paznic și lucrător la vie. După decembrie 1989, a ținut legătura cu înalt Prea Sfințitul Todea, coleg și prieten, sprijinindu-l în strădania de a recupera locașurile de cult pierdute în 1948.

Solicitat de către cardinalul Parisului, Jean-Marie Lustiger, a preluat conducerea Misiunii Greco-Catolice Române din Paris, pe care a fondat-o personal în 1946.

Printr-o Sfântă Liturghie românească prezidată de cardinalul Lustiger și oficiată de mitropolitul Lucian Mureșan, înconjurat de un mare sobor de preoți în catedrala Notre Dame din Paris la 12 mai 1996, s-au sărbătorit 50 de ani de existență a Misiunii pe care o conduce și acum, la bătrânețe, acest preot mărturisitor al credinței.

Ioan Șerban, preot din Baraolt, Covasna, a fost arestat în 1950.

Preotul **Constantin Ștef** din Chioț, județul Cluj (lângă Gherla), a fost arestat pentru o vină imaginară; acuzat că nu a denunțat o persoană căutată de Securitate, a fost condamnat și închis între anii 1949 - 1951. Sfatul popular al comunei i-a confiscat jumătate din casa proprie, mobilier și acareturi. Soția s-a văzut nevoită să plece la Cluj cu trei copii, la un unchi de-al ei. După eliberarea din închisoare, a lucrat ca muncitor la Fabrica de lactate din Cluj, timp de 20 de ani.

A decedat în 1973.

Părintele **Ștefan Bernard Ștef**, născut în 1916 la Lăscud, județul Mureș, a făcut clasele primare în satul natal, gimnaziul la Diciosânmartin (Târnaveni), iar liceul la "Sfântul Vasile" în Blaj, absolvindu-l în 1934, când a intrat în Congregația Părinților augustinieni - asumționiști cu noviciatul la Beiuș. Urmează șase ani de studii teologice univesitare în Franța.

Reîntors în 1941 la Beiuș, este hirotonit preot și numit profesor de Limba franceză la Liceul Samuil Vulcan, unde a funcționat între anii 1942-1948. În 1948 s-a retras la Lăscud, ținând însă legătura cu autoritatea bisericească și făcând pastorație clandestină împreună cu I.P.S. Todea și P.S. Guțiu, până la 26 iulie 1951, când a fost arestat. Dus la Luduș și de aici la Securitatea din Târgu Mureș, este anchetat până în februarie 1952, iar în aprilie al aceluiași an, este judecat la Cluj, împreună cu lotul celor 30 de preoți din județul Mureș și condamnat la cinci ani pentru instigare contra statului.

Întregul lot judecat a fost încadrat la muncă silnică pe viață, însă procurorul, fiind rudenie cu unul din preoții inculpați, a modificat încadrarea și astfel le-a fost redusă condamnarea tuturor. În lot se afla și părintele profesor Ștefan Manciulea. După condamnare, majoritatea au fost transferați la Canal, Colonia Poarta Albă - Triaj și de aici trimiși la Colonia Peninsula, brigada F – Preoți.

Împreună cu părintele Valeriu Sima, spârgea piatra la Canal. Aici s-a născut Rozarul Sfântului Spirit. Când în 1953 au încetat lucrările la Canal, a rămas la Peninsula să demonteze unele instalații și apoi a fost mutat la stadionul Constanța, de unde a fost eliberat în octombrie 1955, cu certificatul nr. 11465/ 1955, beneficiind de o grațiere. Reîntors la Lăscud, s-a ocupat de studiu și de pastorație clandestină, cu toate că era supravegheat de autorități.

Din 31 ianuarie 1990 este profesor de Teologie fundamentală (Catehism dezvoltat), Patrologie și Pastorală la Blaj.

Victor Ștețu (†), protopop al Vișeuului de Sus, Maramureș, a murit în închisoare.

Preotul **Ieronim Șușman** s-a născut în Măhăceni, comuna Unirea, județul Alba, (fost Turda) din părinții Gheorghe și Victoria, în 24 iulie 1925 și a făcut școala primară în sat, iar Liceul în Cvarna (județul Caliacra) și Turda, urmând apoi Academia Teologică din Blaj pe care a absolvit-o în 1948, fiind hirotonit preot de P.S. episcop Ioan Suciuc, în clandestinitate, la 23 octombrie 1948.

După trei zile a fost arestat și anchetat la Securitatea din Aiud de către ofițerii Staicu și Fogorași, apoi la Alba Iulia, Turda și Sibiu, până în toamna anului 1950, în total doi ani și cinci luni. Este judecat în sfârșit de Tribunalul Militar Sibiu și condamnat la doi ani de închisoare. După încă trei luni de lagăr, este eliberat la 28 martie 1951, când se angajează paznic la Școala de Zootehnie, Turda. Arestat din nou în 23 iulie 1951, este condamnat la șase ani de închisoare din același motiv: activitate clandestină greco-catolică.

În februarie 1952 ajunge la Gherla. Părintele I. Șușman este repartizat în fabrică, la secția tâmplărie. Aici este terorizat de către "reeducatorii" Țurcanu, Levinschi, Jubereanu etc; în cameră este de asemenea terorizat de către Mircescu (un ploieștean). L-a îmbărbătat doar părintele profesor Ieronim Păstrăv din Aiud.

Este eliberat în octombrie 1955, dar după un an și jumătate este din nou arestat și condamnat la șase ani, la care se vor adăuga mai târziu încă 12 în 1957, când sunt prinși și uciși frații săi, Leon și Gheorghe, care erau ascunși în munți, la Poșaga, împreună cu preoții greco-catolici Grigore Jaflea și Simion Roșu și cu Vasile Crișan, Trâncă Stan, Răfailă și Mihaș, țărani din părțile locului. Dosarul le-a fost alcătuit de Gruia (Grunberg) și Oprea de la Securitatea Cluj.

La închisoarea din Gherla, într-un mic spital improvizat, este operat de TBC ganglionar. Acolo l-a cunoscut pe părintele **Anton Paulus Weinsrat** (†), slujitor și mare predicator la Biserica Lahovari din Timișoara, grav bolnav de cancer, care a murit pe brațele sale, la 3 iunie 1960.

La Gherla, în camera preoților, a fost închis împreună cu P.S. dr. Ioan Chertes și cu preoții Vasile Chindriș, Gh. Vameșiu, Ioan Pop din Mureș (coleg de Teologie la Blaj), Ervin Ferencz, franciscan, Gheorghe Chiriac din București, preot ortodox de o rară cultură și distincție sufletească, cu călugărul Alexandru Costache de la Vladimirești și cu mulți alții, în total vreo 60 - 70, de diferite confesiuni, strânși la un loc, pentru a nu putea face propagandă religioasă printre ceilalți deținuți.

În 1963 este transferat în Balta Brăilei, la Luciu - Giurgeni. A urmat Strâmba și Salcia, unde a rămas până la eliberarea din 1964.

În Balta Brăilei îi întâlnește pe preoții Matei Ghiuzan și Iosif Celante, din lotul franciscanilor romano-catolici din Moldova; pe preoții Calinic, Simion și alții din lotul Vladimirești. Tot acolo se afla și P.S. Ioan Chertes. În drum spre locul de muncă recita Rozarul, împreună cu cei doi preoți franciscani cu care se afla în lot, iar la înapoiere rosteau Sfânta Liturghie până la momentul Prefacerii pe care o celebrau apoi în Colonie.

Este arestat din nou în noaptea de Paști 1967, împreună cu mama și sora sa, din cauza cărților religioase primite din Franța și Norvegia, fiind condamnați la câte doi ani. Este închis la Aiud.

După eliberare se angajează ca muncitor necalificat la "Spicul" - Cluj, apoi curier și funcționar la Clinica de boli contagioase, unde se îmbolnăvește; se pensionează de boală în 1974. Din 1978 începe activitatea de preot romano-catolic în Moldova (Mărgineni și Oituz-Bacău) până în decembrie 1989, după care ajunge preot în Aiud, tocmai acolo unde a fost închis în 1948. Acum celebrează Sfânta Liturghie inclusiv în închisoare.

Redăm în continuare copia sentinței nr. 190 din 7 iunie 1957 a Tribunalului Militar Cluj, Dosarul nr. 209/1957:

Tribunalul s-a întrunit în ședință publică, spre a judeca pe inculpatul civil SUSMAN IERONIM, născut la 28 iulie 1925, în comuna Măhăceni, raion Turda, regiunea Cluj, fiul lui Gheorghe și al Victoriei, studii Academia Teologică, fost preot, în prezent agricultor, domiciliat în comuna Măhăceni, raion Turda, regiunea Cluj, condamnat a mai fost în trei rânduri pentru agitațiuni, în prezent trimis în judecată pentru: - exercițiu abuziv de funcție, delict prev. și pen. de art. 256 CP. al II și - agitațiune publică, delict prev. și pen. de art. 327, al III CP.

ÎN FAPT: Inculpatul civ. SUSMAN IERONIM după ce a fost eliberat din închisoare prin efectul amnistiei din 1955, unde executa o pedeapsă de 6 ani închisoare corecțională pentru delictul de agitație publică, a continuat din nou activitatea sa delictuală, oficiind clandestin slujbe religioase în rit greco-catolic, la locuința sa din comuna Măhăceni, raionul Turda, regiunea Cluj, fără a avea calitatea oficială de preot și slujind într-o religie inexistentă în Stat. în acest scop inculpatul ȘUȘMAN

IERONIM și-a aranjat în locuința sa o capelă în care oficia cu regularitate slujbe religioase în rit greco-catolic la care luau parte peste 60 de persoane în marea lor majoritate elemente dușmănoase regimului, foști condamnați pentru activitatea legionară. Printre acești participanți inculpatul a căutat să-și facă adepți cât mai numeroși și în special dintre credincioșii ortodocși, fapt pentru care în comună a început o stare agitată de spirit întrucât disensiunile religioase se întetiseră chiar în sânul familiilor diferiților cetățeni.

Inculpatul ȘUȘMAN IERONIM oficia slujbe religioase pentru deținuții politici și pomenea regulat pe fostul rege Mihai I și pe Papa de la Roma. În predici inculpatul căuta să arate superioritatea religiei greco-catolice față de cea ortodoxă și urmărea să convertească credincioșii ortodocși la religia greco-catolică. (...)

În consecință... TRIBUNALUL ÎN NUMELE POPORULUI HOTĂRĂȘTE: Cu unanimitate de voturi, făcând aplicațiunea art. 256 al II CP. condamnă pe inculpatul SUSMAN IERONIM din corn. Măhăceni, raion Turda, reg. Cluj la 2 (doi) ani închisoare corecțională și 1 (un) an interdicție corecțională pentru delictul de exercițiu abuziv de funcție, fără acordare de circumstanțe atenuante. Mai condamnă pe același inculpat la 5 (cinci) ani închisoare corecțională pentru delictul de agitație publică, făcând aplicațiunea art. 327 al III CP fără acordare de circumstanțe atenuante. Conform art. 101 CP. condamnatul va executa pedeapsa cea mai gravă, adică 5 (cinci) ani închisoare corecțională și 1 (un) an interdicție corecțională cu suspendarea drepturilor prevăzute de art. 58pct. 2-4 CP conf. art. 59 CP. Se menține starea de arest a condamnatului. Îl obligă să plătească Statului 100 lei cheltuieli de judecată conf. art. 463 C.J.M. Dată și citită în ședința publică astăzi 8 iunie 1957 prin amânarea pronunțării de la data de 29 aprilie 1957 în întregime. Urmează semnăturile. S-a respins recursul inculpatului din 18 iulie 1957.

Conf. D. 411/1964 s-a grațiat pedeapsa. Pentru conf. Prim grețier ss Pop Ioan.

Preotul protopop **Vasile Șuta** (†) din Căpleni, județul Satu Mare (lângă Cărei), s-a născut în 9 ianuarie 1891 în satul Cig (Tășnad). Absolvent al Facultății de Teologie și al Facultății de Litere și Filosofie Cluj, între 1923 -1930 a fost profesor de limba română la Liceul "Vasile Lucaciu" din Carei, iar în 30 ianuarie 1932, fiind hirotonit preot de episcopul Iuliu Hossu, este numit paroh la Căpleni. Refuzând politica maghiarizării, este expulzat de horthyști și activează preot la Brătești (lângă Beiuș) în anii 1940-1945, apoi se reîntoarce la Căpleni și activează până în 1949.

Scos din parohie de către mitropolitul Bălan al Sibiului, pleacă în satul natal Cig, dar averea îi este confiscată și el este arestat în 16 august 1952 și dus în Lagărul de muncă forțată din Ghencea-București, unde moare la 4 august 1953, fără să se știe exact unde este înmormântat. Fiul său Vasile Șuta a primit la cerere, de la Ministerul de Interne, Direcția Secretariat, comunicarea nr. 76.494/1991: *Tatăl Dvs., preotul greco-catolic Șuta Vasile a fost arestat la data de 16 august 1952, deoarece făcea parte dintr-o organizație clandestină a cultului greco-catolic, dar fără a desfășura activitate subversivă. Conform Decretului M.A.I. nr. 510/1953 a fost încadrat în colonie de muncă pe perioadă de 48 de luni, dar în 4 august 1953 a decedat de "insuficiență cardiacă"...*

Se pare că a fost înmormântat în "Valea Caișilor" în gropi comune peste care s-a plantat viță-de-vie. Un vrednic preot al Bisericii Române Unite, care și-a mărturisit credința, ca atâția alții, cu prețul vieții.

Părintele profesor canonic **Traian Tămaș**, născut în 1895 în Satu-Mic, comuna Craidorolț, județul Satu Mare, și-a făcut studiile la Beiuș și Budapesta. A fost profesor de biologie, timp de 28 de ani, la Liceul "Samuil Vulcan" din Beiuș.

Arestat și închis la Oradea pentru vina de a fi apărut credința catolică, a fost mutat după eliberare la diferite școli generale între care, ultima, la Gilău - Cluj.

A murit la 8 martie 1978, fiind înmormântat la Cimitirul Central Cluj de către preoții ortodocși Simu și Brânzaș, deși a cerut, înainte de moarte, fiului său, să fie îngropat de părintele Iosif Denderle, romano-catolic. De teama Securității însă, fiul său nu i-a respectat ultima dorință. A fost prezent la ceremonia prohodului și părintele Nicolae Pura, alături de părintele profesor Eugen Popa.

« Au căzut - spunea părintele Brânzaș în predica sa - pe rând stâlpii Liceului "Samuil Vulcan" din Beiuș, citadelă a culturii românești, (...) iar acum cade ultimul dintre ei, părintele profesor Traian Tămaș. »

Părintele Traian Tămaș a fost și un mare publicist. De asemenea a organizat și condus Muzeul de Științe naturale și geografie al Liceului "Samuil Vulcan" din Beiuș.

Părintele canonic dr. **Coriolan Tămâian** din Dieceza Română Unită a Oradei a fost arestat prima oară în anul 1947, fiind ținut două luni în închisoarea din Cetate și apoi în închisoarea orașului Oradea.

În toamna anului 1948 a fost arestat din nou împreună cu preoții Vasile Barbul și Ghilea, fiind torturat în chip bestial: i-au fost vârate mâinile în foc, a fost bătut fără milă etc. A rezistat două zile, apoi a căzut fără cunoștință. În această situație i s-a întins o foaie să semneze trecerea la Ortodoxie. Nu își amintește să o fi semnat. Este eliberat temporar și, ajuns liber, se urcă în amvonul catedralei "Sf. Nicolae" din Oradea, mărturisește mulțimii prezente suferințele îndurate și rostește Simbolul credinței, subliniind apartenența sa la Biserica Catolică. Este arestat în noaptea de 28/29 octombrie 1948 și, timp de 17 ani, este chinuit pentru că a refuzat să accepte trecerea la Ortodoxie. La început a fost dus, împreună cu 25 de deținuți preoți și călugări greco-catolici, la Mănăstirea Neamț, de unde a fost trimis la Căldărușani, fiind ținut acolo din 27 februarie 1949 până la 25 mai 1950. Din ordinul autorităților comuniste, se construise acolo un țarc din sârmă ghimpată, unde s-a putut întâlni cu episcopii greco-catolici aduși de la Dragoslavele și, ajutat de unii soldați și călugări ortodocși, a reușit să ia legătura cu exteriorul. La 25 mai 1950, un lot de 25 de clerici greco-catolici au fost duși în două dube la Sighetu-Marmației. Aici, delegații M.A.I. au încercat de 12 ori să-i convingă să treacă la Ortodoxie, dar n-au reușit.

Programul în închisoarea de la Sighetu-Marmației începea la orele 5 dimineața și se sfârșea la orele 21-22. Preoții trebuiau să care cărbuni, să învârtă roata în pivniță pentru a urca apa la etajul II și să spele rufele deținuților. Miniștrii erau însărcinați cu bucătăria. Deținuții primeau dimineața 75 de grame pâine, un cub mic de marmeladă și o jumătate de ceașcă de cafea din orzoaica, la amiază, o bucată de mămăligă, o ciorbă de arpacaș, fasole, iar seara: ciorbă. Izolarea în care erau ținuți era strictă; totuși comunicau prin alfabetul Morse. Părintele Tămâian "vorbea" astfel cu profesorul George Brătianu. În noaptea de 22 - 23 august Dinu Brătianu a murit sub ochii părintelui Tămâian. Cel puțin unul dintre cei doi Brătianu, morți la Sighet, se află înmormântat în groapa comună a Eroilor Neamului de la Sighet, alături de episcopii români uniți Ioan Suci, Valeriu Traian Frențiu, Liviu Chinezu, episcopul romano-catolic Anton Durcovici, marele bărbat de stat român Iuliu Maniu ș.a.

La Sighet nimeni nu a putut săvârși Sfânta Liturghie. În aprilie 1955 închisoarea din Sighet a fost desființată și cei 149 de deținuți politici au fost transferați în alte închisori. Canonicul Coriolan Tămâian a fost transferat la Jilava, unde a stat cinci săptămâni, apoi la Oradea, unde avea să rămână până în octombrie 1955, într-o completă izolare.

Eliberat în octombrie 1955, dar supravegheat în permanență, canonicul C. Tămâian a fost însă arestat din nou și închis la Oradea, unde a fost chinuit sistematic în 101 anchete de câte patru ore fiecare, lăsând la o parte cele mai scurte, căroro le-a uitat numărul.

A urmat procesul la Tribunalul Militar Oradea. Sentința s-a dat la 25 iunie 1959: 25 de ani de temniță. A rămas la Oradea până în toamna aceluiași an, când a fost transferat la Jilava apoi la Galați, iar în noiembrie 1960 a fost mutat la Botoșani, unde avea să zacă aproape patru ani, în temnița de la marginea orașului. În vara anului 1964 a fost eliberat. De atunci și până la moartea sa din 20 mai 1990, a fost Ordinarul Diecezei Române Unite din Oradea.

Doamna Lazăr Lucia, fiica părintelui **Ioan Tătar**, mort la 1 aprilie 1989, relatează: « Aveam șase ani când ni s-a pus în vedere să părăsim casa parohială din satul Urca, comuna Vișoara. Îmi amintesc că ne-am urcat într-o căruță, împreună cu cei patru frați, cu hainele ce am putut lua, puține, și am plecat în satul Cosmești, comuna Tureni, la bunica din partea mamei, rămasă văduvă. Toată mobila noastră și restul lucrurilor au rămas acolo; tata a sperat că ne vom întoarce, că se vor schimba lucrurile. Câteva luni a tot fost chemat la Turda la Securitate și bătut pentru a-l lămuri să treacă la ortodocși, apoi reținut aproape trei săptămâni la închisoare. Când l-au ridicat într-o noapte, i-au aruncat cărțile religioase și le-au dat foc.

De angajat nu s-a putut angaja nicăieri, așa că a lucrat la câmp. L-au făcut și chiabur, fiind silit să care piatră din carieră, să plătească grele cote. Când nu reușea să plătească, veneau delegații de la raion și ne confiscau lucruri din casă. Ne-au luat odată toate păsările din curte.

Între timp, mama a născut și al șaselea copil. Era tot mai greu de trăit. Rudenii sau foști credincioși de-ai tatei s-au oferit să ne ajute. Când a primit ceva grâu și porumb, niște milițieni l-au obligat pe tata să descarce sacii la Miliție, zicându-i: "Chiaburule, cotele zici că nu ai să le plătești". Nu au vrut să creadă că acei saci i-a primit din milă pentru a da copiilor de mâncare.

În anul II la Liceul pedagogic din Cluj, am fost chemată de către directorul Chindea, care mi-a spus: « Uite fată, am primit dispoziție de la partid să te dăm afară din școală, chiar de mâine să pleci acasă, dar mai e o soluție: dacă are cine te înfia, rezolvă-ți în trei zile și vino înapoi cu alt nume». Mai aveam un frate la liceu în Turda, căruia i s-a pus în vedere același lucru, așa că bietul tata s-a pornit la drum să ne caute părinți adoptivi. A găsit pentru mine o doamnă fără copii, o cunoștință veche din Turda, care a acceptat să mă înfieze cu condiția să desfacem actul înfierii după terminarea școlii. Pe fratele meu l-a înfiat un unchi. Așa că, după o săptămână, ne-am prezentat la școală sub un alt nume, sub privirile curioase ale colegilor.

În toți acești ani, tata a depus o muncă de ocaș, din zori și până seara, pentru a ne putea plăti taxele la internat; despre haine ce să mai vorbim: tot din căpătat. Dar cu toate că seara era frânt de oboseală, nu uita niciodată, la culcare, să ne verifice dacă am spus sfintele rugăciuni.

Bunica avea o cameră și o bucătărie. Abia așteptam să vină duminica să ne închidem în casă și să participăm cu toți la slujbă; ne rugam pentru zile mai bune. După ce ne-am căsătorit, am reușit toți frații, împreună, să adunăm bani și să cumpărăm un apartament pentru dâșii, dar erau deja bolnavi și nu s-au bucurat prea mult de condiții mai omenești; s-au stins din viață amândoi.

Am scris aceste rânduri din dorința ca preoții rămași în viață sau cei mai tineri să pomenească în rugăciunile lor și pe răposatul preot greco-catolic Ioan Tătar cu soția sa, care nu și-a trădat credința niciodată, pentru ca să le ierte Dumnezeu păcatele și să-i odihnească în pace. »

Coriolan Tătarau, preot din Bistrița, arestat în 1952 pentru că nu și-a părăsit credința catolică, a trecut pe la Galeș și Peninsula.

Părintele **Ștefan Tătaru** născut la 25 ianuarie 1917 în Oradea, absolvent al Academiei Teologice Române Unite - Oradea și al Facultății de Filologie din Cluj în 1945, devine rectorul Seminarului romano-catolic franciscan din Oradea și profesor de Limba și literatura română la Școala Normală Română din Oradea, până în 1948, când este arestat, închis și condamnat la închisoare pe viață (procurorul militar a cerut pedeapsa cu moartea), fiindcă a lucrat împreună cu nunțul apostolic Patrick O'Hara la reorganizarea Bisericii Române Unite în clandestinitate, ceea ce comuniștii au calificat "întăită trădare".

Își petrece anii de detenție la: Jilava - o jumătate de an, Sighet - trei ani (1953 - 1956), Râmnicu Sărat - trei ani, Pitești - trei ani, Dej - trei ani și Gherla - un an și jumătate, fiind eliberat în 1964. În anul 1964 devine paroh la Focșani, unde rămâne până în 1984, apoi paroh lângă București, apoi reușește să reorganizeze parohia greco-catolică română "Maica Domnului" de pe strada Sirenelor - București. În iulie 1993 revine la Oradea, pentru a reorganiza Seminarul franciscan unit.

Preotul **Târnațiu** (†) din Oradea a murit în închisoare.

Preotul **Nicolae Teban**, originar din Petroșani, a fost deținut politic.

Preotul **Grigore Tecșa**, contabilul Mitropoliei Blaj, a fost închis în temnițele comuniste, trecând și pe la Sighet între 1950 - 1955. Eliberat, deși suferind cu auzul, a activat după puteri în slujba mântuirii sufletelor.

Preotul **Timiș** a fost arestat în anul 1949, în luna ianuarie, și dus la Bistrița pentru șase săptămâni, apoi la Gherla, unde a stat o jumătate de an, împreună cu încă 11 preoți greco-catolici, între care I.P.S. dr. cardinal Alexandru Todea.

Înainte de a fi dată afară din serviciu, doamna Irina Timiș, soția preotului, a fost căutată la școala din Rodna, unde era învățătoare în 1949, de un preot ortodox de la Cluj, pe nume Moldovan, care i-a spus că, de nu-l va lămuri pe soțul său să treacă la ortodocși, va fi scoasă din învățământ. Într-adevăr, după două săptămâni a fost concediată. Astăzi, dânsa mulțumește Bunului Dumnezeu că i-a dat curajul și tăria în credință și a învrednicit-o să poată suferi alături de soțul său.

Dr. **Vasile Tiut**, preot în Lugoj, arestat în 25 august 1949, a stat șase ani închis la Lugoj, Timișoara, Jilava și Sighet, fiind eliberat în 1955.

Preotul **R. Todea** (†) din Târgu-Lăpuș, după o vreme în care s-a ascuns în pădure, a fost prins în 1948, maltratat și ucis în timpul anchetei la Securitatea din Oradea.

Septimiu Todoran, preot și profesor la Academia Teologică din Blaj, a fost arestat în octombrie 1948 și purtat prin temnițele comuniste. Lăsat acasă, a fost angajat, cu doctorat la Roma (!), ca socotitor la CAP - Spini, de unde s-a pensionat.

Preotul **Ștefan Toma** a fost condamnat de Tribunalul Militar Galați, prin sentința 2411/1949 pentru "deținere de literatură subversivă". După ce a ieșit din închisoare a fost încadrat la o parohie ortodoxă din Ardeal.

Preotul **Vasile Tomoioagă** din Moisei, județul Maramureș, a fost deținut litic la Peninsula.

Părintele **Stanislav Izidor Toniuc**, vicar-general ucrainean, relatează că prin Decretul 458 din 1948, o dată cu desființarea abuzivă a Bisericii Române Unite cu Roma (Greco-Catolică) de către guvernul comunist al lui Petru Groza a fost desființat și vicariatul greco-catolic ucrainean, iar cele 31 de parohii cu 41 de biserici și 40.000 de credincioși ucrainenii greco-catolici, inclusiv preoții lor, au fost trecuți la ortodocși. Dânsul a refuzat să treacă la Ortodoxie, împreună cu mulți credincioși ai săi, fapt pentru care au fost anchetați o jumătate de an, după care a fost arestat și condamnat la opt ani de închisoare cu confiscarea averii; familia sa formată din șapte persoane, între care trei copii între cinci și doisprezece ani, a fost evacuată din locuință; copiii mai mari au fost exmatriculați din facultate, iar soția, învățătoare, a fost angajată ca îngrijitoare la un spital. Întregii familii i s-a stabilit domiciliu forțat.

Părintele Toniuc Stanislav Izidor a fost judecat fără să i se îngăduie un avocat care să-l apere; familia sa nu a avut nici o veste despre dânsul timp de doi ani.

Părintele **Liviu Trufașiu**, protopopul Zalăului, născut în 1902, și-a făcut studiile la Zalău și Oradea. A fost un apărător al Neamului său românesc, atât sub ocupația horthystă (1940 - 1944), când a fost închis la Budapesta, cât și în anii prigoanei Bisericii, în perioada 1948 - 1989.

Rezistând la presiunile făcute pentru trecerea la Ortodoxie, a fost arestat, apoi scos din protopopiat și trimis cu "domiciliu ales" la Aleșd în județul Bihor, de unde s-a mutat cu greu la Cluj, după ce mulți ani a trăit din munca manuală depusă prin întreprinderile locale. A slujit Sfânta Liturghie și a administrat Sfintele Sacramente clandestin, credincioșilor greco-catolici rămași statornici în credința catolică.

La sărbătorirea a 80 de ani de viață, în 8 iulie 1982, au slujit Sfânta Liturghie în casa lui, șapte preoți greco-catolici, cu participarea a peste 40 de credincioși.

S-a stins din viață în 1991 la Cluj, fiind condus pe ultimul drum de o mare mulțime de credincioși sosiți din toate colțurile țării.

Preotul **Patriciu Tufescu** a fost arestat la 25 august 1949 împreună cu alți patru preoți greco-catolici.

Părintele **Ioan Turcu** din Ocna Mureș, județul Alba, s-a născut la data de 13 august 1917, în comuna Șăulia, din părinții Ioan și Ana, agricultori.

La data de 1 octombrie, 1948, funcționa ca preot greco-catolic în parohia Tăureni, județul Mureș, când au început presiunile asupra sa pentru a îmbrățișa cultul ortodox. În urma faptului că nu a acceptat, la data de 21 noiembrie

1948, a fost ridicat de către Securitatea din Turda. Prin metode brutale, s-a încercat din nou obținerea acordului său, fără succes. După trei zile a fost pus în libertate. În perioada 1 octombrie - 21 noiembrie 1948 a fost căutat de agenții Securității în timpul nopții, în repetate rânduri, însă enoriașii l-au apărat, fără ca părintele măcar să știe că este păzit.

Revenind de la Securitate, după puțin timp a fost silit să părăsească parohia, deși avea patru copii mici, dintre care cel mai mic avea doar două luni. S-a mutat cu familia la părinți, în comuna Șăulia de Câmpie, unde a locuit timp de patru ani, perioadă în care zadarnic a căutat un loc de muncă pentru a-și

putea întreține familia, în anul 1950, luna iunie, tatăl său a fost arestat și dus la Canal, unde a stat până în decembrie 1951.

În parohia Tăureni a fost instalat un preot ortodox, Bușilă, apoi Pâslaru și alții care au luat biserica, casa parohială și toate bunurile aparținătoare cultului greco-catolic, declarându-i ortodocși pe toți locuitorii parohiei, aproximativ 1700 de suflete, deși nu și-au dat adeziunea decât 36 - 38 persoane (funcționarii comunei).

La data de 2 octombrie 1952 se angajează ca muncitor necalificat pe un șantier de construcții-montaj la Ocna Mureș. În continuare a ocupat și alte funcții până în anul 1975, când a fost nevoit să se pensioneze de boală. În toată această perioadă, a fost mereu șicanat de Securitate și de partid.

Preotul **Ștefan Turcu**, paroh din Lugoj, a fost închis vreme de cinci ani la Canal.

Părintele **Vasile Tuta** (†), profesor la Liceul "Vasile Lucaciu" din Carei, a refuzat trecerea la Ortodoxie spunând: "Nu semnez, mai bine mor!" A fost arestat și a murit la Ghencea în 1954, rămânând după el patru copii orfani.

Preotul **Ioan Țelnar** a fost judecat și condamnat la Cluj, în 17 aprilie 1950.

Vasile Maria Ungureanu, teolog catolic de la Luizi-Călugăra, Neamț, fost învățător, arestat în martie 1949, a trecut prin lagărul de exterminare de la Peninsula, unde a avut o comportare exemplară. În 1965 a fost hirotonit preot greco-catolic în clandestinitate, de către episcopul dr. Ioan Dragomir. Cu prilejul unei vizite a Mgr. Luigi Poggi - prelat papal, la București a avut curajul să treacă prin cordonul de milițieni și securiști și să îi înmâneze un memoriu privitor la situația Bisericii Catolice din România, pentru care a avut mult de suferit. După 1989 a fost parohul cartierului Grigorescu din Cluj-Napoca și apoi la Valea Chintăului, unde a și murit în 1996; este îngropat lângă biserica zidită de el. A fost un mare publicist, conferențiar; a editat revista « Renașterea Creștină ».

Ludovic Vaida, canonic - vicar general al Diecezei Greco-Catolice de Baia Mare, a fost arestat la 29 octombrie 1948 și, după ce a trecut pe la Mănăstirea Neamț, a cunoscut regimul de exterminare de la Sighet timp de cinci ani. Arestat din nou după 1957, a fost condamnat împreună cu episcopul Alexandru Rusu și alți 15 prelați la zece ani de muncă silnică și a trecut, după torturile de la Securitate, prin temnița de la Gherla.

Preotul **Gheorghe Vameșiu** din Valea Sasului, județul Târnava Mică, a fost pus în retragere la 31 august 1947. Arestat în 1948 și judecat în lotul Nunțiatarii, a fost condamnat la 25 de ani de închisoare. Trimis la Jilava unde a rămas până în 1955, apoi mutat prin alte temnițe, a ieșit din închisoare în 1964.

Ioan Vălean, preot în comuna Lușca, județul Bistrița Năsăud, a fost arestat în 1951 de Securitatea Cluj care i-a înscenat un proces, condamându-l la 12 ani de închisoare, împreună cu organizația "Garda Albă".

Preotul **Gheorghe Velciu**, profesor în Blaj, născut în Vărădia în 1896, județul Caraș-Severin, a trecut prin Aiud. După eliberare a fost cu domiciliu obligatoriu la Anina.

Părintele canonic **Iosif Vezoc** a fost arestat la 28 octombrie 1948, împreună cu episcopul Ioan Bălan și cu canonicul Nicolae Brânzeu. I s-a spus că este chemat la Securitate doar pentru câteva informații, așa că a plecat numai cu hainele ce au fost pe el. A fost reținut șapte ani, nejudecat, necondamnat. La ieșirea din închisoare a primit un bilet pe care scria: "reținut la dispoziția Ministerului de Interne". Acasă au rămas soția, învățătoare pensionară, și trei copii minori. La un an de la arestare, soției i-au luat pensia, declarând-o ostilă R.P.R.

«Eu - mărturisește Alfons Vezoc, fiul său - aveam atunci 15 ani. Am rămas susținător de familie și a trebuit să-mi termin în același timp liceul. Fratele mai mic, ca să poată intra la liceu, a trebuit să fie înfiat de un unchi și numai sub un alt nume a putut să-și termine studiile. În 1952, la terminarea liceului, eu am reușit să intru în Orchestra Filarmonică din Arad. Atunci mi-a fost ceva mai ușor, adică și eu și sora mea - care printr-o minune a intrat la Institutul de Medicină - mâncam o dată pe zi.

În 1955, la eliberarea din închisoare, tata nu a primit nici un serviciu, ci numai după un timp a fost angajat pe un post de magazioner la Prodavicola din Lugoj. De aici s-a mutat la Prodavicola din

Timișoara și apoi ca muncitor la Electrobanat. I-a fost foarte greu până la pensionare. Toate încercările de a obține un serviciu mai ușor au rămas fără rezultat, deoarece tuturor le era frică să sprijine un fost deținut politic.

La acestea trebuie adăugate șicanările Securității și asupra lui și asupra familiei, care nu s-au terminat decât în 1986, o dată cu trecerea la cele veșnice a tatălui, care nu a mai apucat să vadă reînvierea Bisericii noastre. »

Preotul **Ludovic Vida** a fost reținut, împreună cu preoții George Bob și Augustin Folea, cu domiciliu forțat, într-o mănăstire, apoi a fost dus la închisoarea din Sighet. Curând după aceea au fost eliberați. A murit acasă.

Preotul **Aurel Viman** din localitatea Ticu - colonie, a fost arestat pentru că a ajutat cu alimente și adăpost preoți greco-catolici ascunși. A murit imediat după ce a ieșit din închisoare.

Preotul **Gheorghe Vlad** din Vișeu a fost închis în temnițele comuniste. După ce a ieșit din închisoare, a trecut la ortodocși.

Protopopul **Nicolae Vlad** din Sighet a fost deținut politic. În 1949 era închis la Cluj.

Preotul **Ioan Vladovici** din Sibiu, se afla în 1951 închis la Poarta Albă.

Teodor Voștinaru, preot din Lugoj, a trecut prin închisorile de exterminare din Aiud și din Oradea, având o comportare care a impus respect celor ce l-au întâlnit.

Preotul profesor **Ion Vultur**, născut în 1905 la Frunzeni, județul Mureș, a făcut primele clase la Reghin, apoi clasele I-IV gimnaziale la Liceul german din același oraș, iar clasele V-VIII la Liceul "Sfântul Vasile" din Blaj, de unde mitropolitul Vasile Suciu l-a trimis la studii în Belgia, la Facultatea de Filosofie a Universității Catolice din Louvain (1927-1931).

Reîntors la Blaj, urmează Academia Teologică din Blaj (1931-1934). Încă din 1931 predă Limba franceză la Liceul "Sfântul Vasile" din Blaj, la început câteva ore săptămânal, apoi norma întregă. A funcționat aici ca profesor de Limba franceză până în 1948.

În noaptea de 28/29 octombrie 1948 a fost arestat împreună cu episcopul Ioan Suciu și alți preoți și canonici din Blaj și duși la Mănăstirea Neamț, de aici la Căldărușani, apoi la Sighetu-Marmației, unde au fost ținuți până în iulie 1955, când au fost duși la Securitatea din Brașov. În 29 august 1955 este eliberat împreună cu părintele profesor dr. Leon Sârbu. I s-a fixat domiciliu obligatoriu.

După multe încercări, a fost angajat muncitor la Gaz Metan, Mediaș, și apoi la Combinatul de Prelucrare a Lemnului - Blaj, tot ca muncitor, până în 1962. După încă patru ani, petrecuți ca muncitor pe diferite șantiere din Blaj, este angajat în 1966 profesor de Limba franceză la Liceul Agricol (fost "Sfântul Vasile") din Blaj până în 1973 când este pensionat. Moare în 1979. A lăsat cu limbă de moarte fiului și fiicei sale următorul îndemn: "Dacă va fi pusă în libertate Biserica noastră, să o ajutați cât mai mult". Dorința i s-a împlinit.

Părintele **Grigore Zăgrean** își amintește: "În urma decretului 358/1948 atât lăcașul de cult cât și celelalte edificii ale parohiei greco-catolice din Șopteriu, județul Bistrița-Năsăud (pe atunci județul Mureș) au fost luate de către autoritatea de stat în mod abuziv, peste voința mea. Eu am fost izgonit din casa parohială.

Aveam atunci patru copii, cel mai mare fiind de numai patru ani și jumătate. Pentru activitatea pastorală greco-catolică, am fost arestat în primăvara anului 1949 și deținut în Penitenciarul Militar Cluj din luna aprilie până în luna octombrie, împreună cu trei credincioși, deoarece aceștia au participat la Sfintele Liturghii oficiate de mine. Acte doveditoare pentru cele de mai sus nu posed, deoarece în urma multiplelor schimbări de domiciliu s-au pierdut, dar prezenta declarație este o problemă de conștiință pe care pot s-o susțin în fața oricui."

Cluj, 12 septembrie 1990

ss. Preot Zăgrean Grigore

Părintele **Gheorghe Vasile Zăpârțan**, directorul Misiunii Greco-Catolice române din Germania, a făcut studii teologice superioare la Roma. A fost ucis într-un accident de mașină simulat în drum spre Dusseldorf, unde a pornit împreună cu doi refugiați români. După versiunea oficială, ar fi făcut dânsul

un atac de inimă și a intrat cu mașina într-un șanț. Ion Mihai Pacepa scria însă următoarele: *Ceaușescu poate fi teribil de violent când are pică pe cineva. Curând după venirea sa la putere, a simțit pentru prima dată gustul usturător al criticii publice, venită din partea unui lider emigrant român și reacția sa imediată a fost: "Omoară-l fără milă!". Omul care l-a criticat a fost Gheorghe (Vasile) Zăpârțan, un preot emigrant (greco-catolic) care trăia în Germania de Vest și care a denunțat cultul personalității lui Ceaușescu, atât în discursuri publice, cât și în slujbe bisericești.*

La puțin timp după ce preotul a murit într-un "accident de mașină", primul ministru român din acea vreme, Ion Gheorghe Maurer, care avea experiența din legislația internațională, a mers la Ceaușescu: "Nicule, a spus el, ca și conducător suprem al României, tu poți face orice. Bun sau rău. Dar un singur lucru să nu-l faci: nu da ordin de a omori. Aceasta este o crimă de gradul întâi. Nu contează dacă cel care dă ordinul este cerșetor sau rege". Ceaușescu a înțeles mesajul. Din acea zi a preferat ca oponenții săi politici să fie bătuți până la punctul de a deveni cadavre vii.

Părintele **Ștefan Zetea** din Cluj-Napoca relatează: « într-una din zilele lui octombrie 1948, găsindu-mă în Satu Mare, m-am întâlnit cu subprefectul județului, Gheorghe Palcău, care mi-a spus să mă prezint la o ședință importantă la Prefectură. Prin oraș am aflat că s-a pornit o acțiune de trecere forțată a preoților și credincioșilor greco-catolici la Ortodoxie, de aceea nu m-am dus la ședința la care am fost convocat, ci m-am dus direct acasă la Chilia, județul Satu Mare, unde funcționez ca administrator parohial greco-catolic. Aici am aflat că am fost căutat și acasă. Auzind acestea, am stat ascuns cam o săptămână prin satele din jur. După aceea, din nou am fost căutat de un delegat al Prefecturii, cu numele Borișteac N., un om fără caracter, care mi-a solicitat să semnez o adeziune la credința ortodoxă și mi-a spus că, în caz contrar, voi fi deportat cu toată familia, soția și cinci copii minori. Mi-a mai cerut ca de aici înainte să nu mai pomenesc pe papa ci, pe patriarh. Aceste lucruri le-am refuzat categoric.

La câteva zile am primit un ordin de la Protopopiatul Satu Mare, prin care mi se interzicea să mai slujesc în localitatea Chilia; se mai menționa că, în caz contrar, "se vor folosi mijloacele care ne stau la dispoziție". Tot cam în acea vreme am primit de la Notariatul comunei Homorodul de Jos (județul Satu Mare) de care aparținea satul Chilia, un ordin de evacuare a casei parohiale în termen de 24 de ore. M-am mutat în casa unui credincios. Am fost nevoit să-mi caut un serviciu pentru a câștiga cele necesare traiului. M-am angajat ca funcționar, contabil al unei școli profesionale din Satu Mare, apoi m-am transferat la Gospodăria anexă C.F.R. din Cluj, unde, în 1955, am primit locuință.

În septembrie 1957 am fost arestat și deferit Tribunalului Militar din Cluj pentru executarea de servicii ale cultului interzis (greco-catolic) și "uneltire contra ordinii sociale". La ancheta Securității am fost maltratată, scuipată în față; m-au numit "popă mincinos și bandit". Am fost condamnat de Tribunalul Militar Cluj la un an și jumătate de închisoare și predat Penitenciarului din Gherla cu mandatul nr. 514/1957, pedeapsă pe care am executat-o integral.

Nu am fost scutit de suferință nici după ieșirea din închisoare: greutatea de a găsi un loc de muncă, problema copiilor cărora li se refuza înscrierea la diverse școli, lipsa unei locuințe corespunzătoare etc.

Toate spre mărirea lui Dumnezeu! »

